

E Ohlédnutí za rokem 2010

MF ČR připravilo v rámci snahy o zvýšení transparentnosti svých prognostických aktivit porovnání makroekonomického rámce Státního rozpočtu na rok 2010 se zveřejněnými výslednými daty za tento rok. Upozorňujeme, že tyto údaje nelze v žádném případě považovat za konečné výsledky roku 2010, protože zejména čtvrtletní národní účty budou zcela jistě ještě několikrát revidovány.

Prameny tabulky: vlastní výpočty

Makroekonomický rámec Státního rozpočtu na rok 2010 byl zpracován na základě Predikce z července 2009. Připomeňme si situaci, v níž se ekonomika v této době nacházela.

Česká i **světová ekonomika** tehdy procházely nejhlubším poklesem. Kolaboval světový obchod, na finančních trzích probíhala krize s řadou krachů a velmi nákladných sanací velkých bank. Čerstvě zveřejněná makroekonomická data uváděla za 1. čtvrtletí 2009 pro EA12 mezičtvrtletní propad HDP o 2,5 %, pro Německo o 3,8 %.

Také Česká republika byla od 4. čtvrtletí 2008 v **recesi**. Propad ekonomiky podle tehdejších údajů ČSÚ dosáhl v 1. čtvrtletí roku 2009 mezičtvrtletně i meziročně (po očištění o vliv sezón a pracovních dnů) hodnoty 3,4 %. Hluboký pokles světového obchodu i domácí poptávky v ČR vedl ke zhruba 20% poklesu nominální hodnoty vývozu i dovozu, investice klesly meziročně o 5,4 %. Snižovaly se i zásoby. Konjunkturální indikátory domácí i zahraniční ekonomiky tehdy pouze naznačovaly zpomalování poklesu.

Nízká poptávka a klesající ceny surovin vedly k prudké **dezinflaci**, kdy se meziroční přírůstek spotřebitelských cen zpomalil z 6,8 % v červenci 2008 na 1,3 % v květnu 2009. Recesí byl silně postižen i trh práce. Zaměstnanost ostře klesala a sezónně očištěná míra registrované nezaměstnanosti vzrostla za necelý rok z 5,4 % v září 2008 na 8,1 % v květnu 2009 a dále prudce stoupala.

ČNB pokračovala ve snižování limitní úrokové sazby pro dvoutýdenní repo operace. V červenci 2009 dosahovala 2T repo sazba 1,5 %, nicméně transmisní mechanismus měnové politiky byl díky nedůvěře na mezibankovním trhu oslaben (zvýšené spready mezibankovních sazeb vůči 2T repo sazbě).

V rámci **fiskální politiky** byl počátkem roku 2009 přijat Národní protikrizový plán vlády, jehož fiskální stimul v roce 2009 činil 2,2 % HDP. Většina opatření měla mít platnost do konce roku 2010.

Ve Fiskálním výhledu z května 2009 bylo uvedeno, že by saldo vládního sektoru mělo v roce 2010 dosáhnout -5,1 % HDP. V tomto případě se jednalo o deklaraci

indikativního cíle, za předpokladu nezměněných politik bylo saldo odhadováno na -6,9 % HDP.

V průběhu roku 2009 se výrazně zhoršila situace na trzích s vládními dluhopisy některých evropských zemí, zejména Lotyšska, Maďarska a Ukrajiny. Výnosy českých státních dluhopisů začaly odrážet rizikovou averzi a nízkou schopnost či ochotu investorů rozlišovat mezi jednotlivými zeměmi střední a východní Evropy. Sazby tudíž plně neodpovídaly fundamentům a byly do značné míry ovlivněny psychologickými faktory.

Tento vývoj vedl k rozhodnutí o radikálním přesmyku od fiskální expanze k restrikcí. V září 2009 byl přijat Balíček opatření ke stabilizaci veřejných rozpočtů, který měl v roce 2010 zlepšit saldo vládního sektoru na -5,3 % HDP. Mezi hlavní opatření patřilo ukončení platnosti protikrizových slev na sociální pojistné, zvýšení sazeb DPH a spotřebních daní, zmrazení mezd ve vládním sektoru a vázání prostředků kapitol státního rozpočtu. Podotýkáme, že tento balíček byl navržen a schválen až po uzavření makroekonomického rámce SR na rok 2010).

Úspěšná fiskální politika se osvědčila v roce 2010, kdy se vývoj na trzích státních dluhopisů nesl ve znamení dluhových problémů některých zemí na periferii eurozóny. V době zvýšených turbulencí v květnu (Řecko) a v listopadu (Irsko) se riziková prémie českých dluhopisů zvýšila jen marginálně. V květnu 2010 byl spread vůči 10R německým dluhopisům v průměru o 0,6 p.b. vyšší než v dubnu téhož roku, v listopadu riziková prémie českých dluhopisů stagnovala.

I přes nejasnost situace v době zrodu Predikce z července 2009 a zásadní změnu fiskálního prostředí se skutečný ekonomický vývoj v roce 2010 nijak významně neodchýlil od makroekonomického rámce státního rozpočtu.

Tabulka E.1: Porovnání makroekonomického rámce SR na rok 2010 se skutečností

Přehled hlavních ukazatelů		Státní rozpočet na rok 2010 (červenec 2009)			Skutečnost (duben 2011)			Rozdíl (skutečnost–predikce)		
		2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Hrubý domácí produkt	růst v %, s.c.	3,0	-4,3	0,3	2,5	-4,1	2,3	-0,5	0,2	2,0
Spotřeba domácností	růst v %, s.c.	2,7	1,1	0,7	3,6	-0,2	0,5	0,9	-1,3	-0,2
Spotřeba vlády	růst v %, s.c.	1,7	1,3	0,5	1,1	2,6	0,3	-0,6	1,3	-0,2
Tvorba hrubého fixního kapitálu	růst v %, s.c.	-0,1	-5,7	-1,5	-1,5	-7,9	-4,6	-1,4	-2,2	-3,1
Příspěvek ZO k růstu HDP	p.b., s.c.	1,9	-1,8	0,2	1,3	-0,6	1,0	-0,6	1,2	0,8
Deflátor HDP	růst v %	1,6	2,8	1,0	1,8	2,5	-1,1	0,2	-0,3	-2,1
Průměrná míra inflace	%	6,3	1,1	1,1	6,3	1,0	1,5	0,0	-0,1	0,4
Zaměstnanost (VŠPS)	růst v %	1,6	-1,8	-2,1	1,6	-1,4	-1,0	0,0	0,4	1,1
Míra nezaměstnanosti (VŠPS)	průměr v %	4,4	6,8	8,5	4,4	6,7	7,3	0,0	-0,1	-1,2
Objem mezd a platů (dom. koncept)	růst v %, b.c.	10,8	1,0	1,0	8,7	0,0	0,1	-2,1	-1,0	-0,9
Podíl BÚ na HDP	%	-3,1	-2,0	-0,9	-0,6	-3,2	-3,8	2,5	-1,2	-2,9
Saldo vládního sektoru	% HDP	-1,5	-4,5	-5,1	-2,7	-5,8	-4,7	-1,2	-1,3	0,4
<u>Předpoklady</u>										
Směnný kurz CZK/EUR		24,9	26,8	25,5	24,9	26,4	25,3	0,0	-0,4	-0,2
Dlouhodobé úrokové sazby	% p.a.	4,6	4,5	4,4	4,6	4,8	3,9	0,0	0,3	-0,5
Ropa Brent	USD/barel	98	62	79	98	62	80	0	0	1
HDP eurozóny (EA12)	růst v %, s.c.	0,8	-4,3	-0,2	0,4	-4,1	1,7	-0,4	0,2	1,9

Pozn.: Saldo vládního sektoru v ESA 95 podle Fiskálního výhledu z května 2009.

Oživení světové ekonomiky, které v roce 2010 nastalo, bylo výraznější, než se obecně čekalo. Růst v EA12 i dalších významných ekonomikách tak výrazně převýšil naši tehdejší prognózu. Přijatý předpoklad o vývoji cen ropy se naplnil zcela přesně. Jejich výrazný nárůst na konci roku na téměř 100 USD za barel již celoroční výsledky neovlivnil.

Pozoruhodný soulad zveřejněných údajů za rok 2010 s makroekonomickým rámcem rozpočtu nastal u **nominálních veličin**, které jsou nejdůležitější pro stanovení rozpočtových parametrů. Nominální HDP dosáhl 3 670 mld. Kč proti odhadovaným 3 678 mld. Kč při shodném růstu 1,2 %. Rovněž odchylka u nominální spotřeby domácností byla minimální. Spotřeba činila 1 869 mld. Kč při růstu o 1,8 % oproti rozpočtovému rámci s 1 888 mld. Kč a růstem o 1,6 %. (Opačná orientace odchylek vyplývá z revize údajů za rok 2009.)

Reálný růst HDP v ČR překonal předpověď o 2,0 p.b. Ekonomický růst našich obchodních partnerů přinesl i vyšší dynamiku českého vývozu, než očekávala predikce. K rychlejšímu růstu v České republice přispěl zahraniční obchod s příspěvkem 1,0 p.b. místo predikovaných 0,2 p.b. Nejvíce k rozdílnému vývoji přispěl výrazný přírůstek zásob s příspěvkem 2,0 p.b. místo očekávaných -0,1 p.b. Spotřeba domácností se přitom vlivem klesajících příjmů vyvíjela v porovnání s

predikcí méně příznivě. Rychleji klesala proti predikci i tvorba fixního kapitálu.

Mírně vyšší **míru inflace** (o 0,4 p.b.) proti makroekonomickému rámci lze jednoznačně přičíst výše uvedeným dodatečným daňovým opatřením s příspěvkem k cenovému růstu ve výši 0,8 p.b. Stabilizaci spotřebitelských cen zřejmě napomohlo snížení inflačního cíle ČNB od 1. 1. 2010 na 2 % a nižší růst spotřeby domácností v podmínkách tvrdé konkurence.

Vyšší než očekávaný ekonomický růst se projevil v podstatně menším narušení fungování **trhu práce**. Sezónně očištěná míra registrované nezaměstnanosti dosáhla svého vrcholu přesně podle předpovědi v průběhu 1. čtvrtletí 2010, ovšem na mírně nižší úrovni (9,6 % proti 10,2 %). Předčasné zrušení slev na sociálním pojistném mělo pouze krátkodobý vliv, který zřejmě o několik měsíců oddálil dosažení vrcholu. Rovněž tak pokles průměrné úrovně zaměstnanosti byl podstatně mírnější.

Výsledky běžného účtu platební bilance není možné vyhodnotit vzhledem k provedené revizi datové základny (více viz Box C.4.1).

Saldo vládního sektoru dosáhlo v roce 2010 podle dubnových notifikací hodnoty -4,7 % HDP. Tento výsledek je oproti rozpočtu o 0,6 p.b. lepší.